

- 1) виявлення особливостей *геоекономічного* й *економіко-географічного* положення регіону, його місця і значення в системі територіального поділу праці на міжрегіональному, національному і міжнародному рівнях;
- 2) аналіз і маркетинг *географічного середовища регіону* як можливого ресурсотовару, з метою залучення інвесторів для розвитку регіональної економіки;
- 3) оперативне відстеження динамічної *ситуації щодо використання території* (географічного простору, географічного середовища) з метою удосконалення територіальної організації продуктивних сил, громадського життя і довкілля в регіоні і місцевій громаді;
- 4) створення *географічного кадастру* регіону, заснованого на концепціях *фізико-географічного, економіко-географічного і соціально-географічного просторів* з метою комплексного територіального планування і прогнозування;
- 5) визначення *геопросторових (територіальних) обмежень і умов* реалізації концепції сталого розвитку регіонів і місцевих громад;
- 6) визначення, моніторинг і практичне використання *рентних та мультиплікативних ефектів розміщення* для цілей регіонального та місцевого розвитку в умовах геоекономічної конкуренції.

Література

1. **Gateways to the Global Economy/** A.E. Andersson, D.E. Andersson (Eds.), Edward Elgar, 2000.
2. **Regional Competition/** P.W.J. Batey, P. Friedrich (Eds.), Springer, 2000.
3. **Дробенко Г.О., Брусак Р.Л., Свірський Ю.І.** Стратегічне планування розвитку територіальних громад. – Львів: Вид-во Сполом, 2001.
4. **Theories of Endogenous Regional Growth: Lessons for Regional Policies/** B. Johansson, C. Karlsson, and R. Stough (Eds). – Springer, 2001.
5. **Светличный А.А., Андерсон В.Н., Плотицкий С.В.** Географические информационные системы: технология и приложения. – Одесса: Астропринт, 1997.
6. **Алаев Э.Б.** Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. – М.: Мысль, 1983.
7. **Маркс К., Энгельс Ф.** Соч., Т. 30. – С. 220.
8. **Laulajainen R., Stafford H.A.** Corporate Geography. Business Location Principles and Cases. – Kluwer Academic Publishers, 1995.
9. **Regions of the New Europe: A Comparative Assessment of Key Factors in Choosing Your Location.** – London: Ernst & Young, 1995.
10. **Planning Support Systems in Practice/** S. Geertman, J. Stillwell (Eds.), Springer, 2002.
11. **Котлер Ф.** Основы маркетинга. – М.: Ростинтэр, 1996.
12. **Kotler P., Haider D., Rein I.** Marketing Places. – New York. The Free Press, 1994.
13. **Kotler P., Asplund C., Rein I., Haider D.** Marketing Places Europe. – Pearson Education Limited, 1999. – 462 с.
14. **Андерсон В.М.** Проблеми регіоналізації України: теорія, практика, перспективи (на прикладі Одеського регіону)// Розвиток України в регіональній перспективі: політичні, економічні, соціальні проблеми регіоналізації. – К.: Стилос, 2002. – С. 31-48.

УДК 502.4.06.047(088.2) Доц. П.М. Скрипчук¹, канд. техн. наук – НУВодного господарства та природокористування

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ ТЕРИТОРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБАЛАНСОВАНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На основі концептуальних засад еколого-економічної політики та досліджень регіонів представлено методику аудиту окремих територій та ландшафтів з метою

¹ кафедра екології Національного університету водного господарства та природокористування (cheer of the ecology the National University of management and natural resources use)

подальшої їх сертифікації. Досліджено мету, етапи та завдання комплексного аудиту територій на основі вдосконалених інструментів еколого-економічної їх оцінки.

Ключові слова: екологічний аудит, збалансована економіка, методика.

Doc. P.M. Skripchuk¹ – National University of management and natural resources

Екологічний аудит територій як інструмент збалансованої регіональної економіки

On the basis of conceptual principles of ecologically economical politics and region researches, audit methods of separate territories and landscapes is presented with its further certification. The purpose is explored stapes and tasks of complex auditing of territories on the basis of improved instruments of ecologically economical evaluation.

Keywords: ecological audit, balanced economy method.

У цих працях видатних українських науковців сформульовано підходи до дослідження проблем сталого розвитку: біотичний, соціальний, інноваційно-технологічний та економічний. Йдеться, насамперед, про наукові підходи С. Подолинського, В. Вернадського, І. Лукінова, В. Шевчука, В. Гесца. Для втілення цих підходів використовуємо механізми екологічного управління: еколого-господарський баланс територій, кадастри природних ресурсів, моніторинг, законодавчо-нормативні документи, економічна оцінка територій та господарських рішень, узгодження інтересів держави з місцевими громадами та ринковими структурами тощо.

Завданнями регіональних досліджень є:

- розвиток територіального поділу праці та її інтеграції в нових організаційних формах;
- реконструкція економіки промислових регіонів і великих міст через конверсію, модернізацію інфраструктури, оздоровлення екологічної ситуації;
- подолання депресивного стану аграрно-промислових регіонів, розвиток місцевої виробничої і соціальної інфраструктури;
- стабілізація еколого-економічного і соціального становища в регіонах;
- розроблення фінансових механізмів стимулювання регіонального розвитку тощо.

В основних напрямках державної екологічної політики України як базовий стратегічний напрям формування національної політики розвитку на засадах екологічної, економічної та соціальної збалансованості визначено необхідність досягнення істотного покращення стану навколишнього середовища, створення еколого-економічних передумов для збалансованого розвитку держави і регіонів та ефективних механізмів реалізації визначених стратегічних напрямків розвитку з врахуванням досвіду інших країн.

На 5-й Всеєвропейській конференції міністрів навколишнього середовища "Довкілля для Європи" основними пріоритетами національної стратегії, зокрема, визначено необхідність формування екологічно збалансованої системи природокористування.

Потужний стимул для розвитку місцевих ініціатив було надано з ухваленням Порядку денного на XXI ст. (1992 р.) – плану практичних заходів щодо забезпечення сталого розвитку. Зокрема, необхідно нагромаджувати інформацію для розроблення оптимальних шляхів реалізації планів і програм з встановленням пріоритетів, а саме: збереження і зміцнення місцевої економіки, розумне використання місцевих ресурсів, формування збалансованої сис-

теми природокористування, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття тощо.

Розроблення регіональної еколого-економічної політики, програм, проєктів, їх коригування і вдосконалення необхідно здійснювати на постійно оновлюваній комплексній базі даних. Таку базу даних може забезпечити комплексний аудит: місцевості, виробничих комплексів, урбанізованих територій і міст.

Головна мета місцевих програм комплексного аудиту: забезпечення гармонізації і ефективності функціонування місцевих систем екологічного управління та органів місцевого самоврядування; нагромадження незалежної, достовірної інформації про господарські об'єкти та територію в цілому (екодіагностика ландшафтів); оцінка стану і розроблення рекомендацій щодо вдосконалення екоменеджменту підприємств – забруднювачів; оцінка стану і розроблення рекомендацій щодо екологічного оздоровлення об'єктів довкілля, еколого-соціальної збалансованості населених пунктів, міст, районів.

У сучасних умовах антропогенного навантаження практично всі компоненти довкілля зазнають змін і перетворень. Кількісні та якісні зміни ландшафтів вивчали: О.М. Адаменко, М.Д. Гродзинський, П.Г. Тищенко, Й.В. Гриб, В.А. Алексеєнко, Б.І. Кочуров та ін.

Концептуальні засади сучасних досліджень територій включають:

- принципи і етапи трансформації;
- оцінку ризиків за ситуаціями;
- комплексні ліміти для локальних об'єктів і регіонів;
- картування за різними показниками;
- типізацію, ранжування еколого-економічних і соціальних проблем і ситуацій;
- прогнозування розвитку негативних процесів і явищ;
- теоретико-методологічні положення оцінки екологічних збитків;
- аудит і сертифікацію.

На основі цих засад можна виділити такі етапи оцінки якості навколишнього природного середовища:

- постановка проблеми, визначення стратегічної мети та потреби в оцінці і фінансуванні;
- екологічний аудит регіонів, територій (комплексно з екологічною експертизою або окремо);
- складання прогнозу розвитку екологічних, економічних, соціальних ситуацій залежно від сценаріїв розвитку територій;
- екологічне управління на основі сучасних завдань і потреб у контексті збалансованого розвитку.

По суті зміст концептуальних засад щодо досліджень територій є головними складовими частинами еколого-економічного аудиту на основі системно-екологічного підходу. Як відомо, екологічний аудит є інструментом управління згідно зі стандартами ДСТУ ISO 14010, 14012, ISO 14031, ДСТУ ISO 19011. Звідси перспектива окремих складових територій (підприємства, об'єкти довкілля), ландшафтів, басейнів річок, адміністративних районів проходження процедур (за замовленням) комплексного аудиту та подальша сертифікація. Підприємствам, місцевим громадам, державним органам самоврядування процедури комплексного аудиту та подальшої сертифікації необхідні для:

- виконання вимог щодо вступу до Світової Організації Торгівлі, Європейського Союзу з гармонізації та впровадження світових стандартів та євронорм;
- створення позитивного іміджу регіонів, окремих її складових для залучення як зовнішніх, так і внутрішніх інвестицій;
- створення прозорої бази даних про екологічну, соціальну, економічну, інвестиційну ситуацію на сайтах регіональних структур (досвід країн ЄС з отриманням інформації від 10 хв. до одного дня залежно від її складності);
- попередження (екологічний аудит і експертиза), що має на меті не допустити реалізації проектів і програм, які можуть призвести до негативного впливу на навколишнє природне середовище;
- ліцензування (надання дозволів на природокористування, використання територій з певною метою);
- проведення обов'язкової та добровільної сертифікації, що визначає ступінь відповідності реалізованих видів діяльності вимогам природоохоронного та іншого законодавства.

Останні зі дослідження показують, що за існуючих умов забруднення (сумація речовин, накладання забруднень як у просторі, так і в часі, утворення нових невідомих науці речовин та сполук із встановленими ГДК та властивостями) тощо недостатньо традиційного набору робіт для з'ясування реальної екологічної ситуації.

Для цього потрібні:

- планування вимірів (систематизація на рівні регіонів);
- організація вимірювань (забезпечення досліджень комплексними акредитованими лабораторіями як державних, так і громадських екологічних формувань);
- системний підхід від планування вимірів до відбору зразків (економія коштів та використання інформації багатьма користувачами);
- розроблення ГДК, ТДР, ТДН, значень економічних ризиків, методик оцінки збитків компенсації);
- дослідження комплексного впливу на людину та довкілля багатьох загроз (геохімічних аномалій, зміни клімату, транспорту в містах, значних відсотків сільськогосподарського використання земель, міграції радіоактивних елементів у просторі і в часі) тощо.

Поряд з істотними (якісними) показниками потрібно використовувати інтегральні показники, "шкали значущості" [1], методику оцінки загроз біорізноманіття [2], врахування ризиків для кожного з показників та видів робіт. Мета і завдання таких робіт можуть бути найрізноманітніші – від екологічних карт і баз даних до оцінки територій для оренди, купівлі, відведення під обов'язкові державі земельні угіддя, розроблення корисних копалин тощо.

Для аудиту використовують дані моніторингу за 30-50 років для адміністративних районів, басейнів річок, агроландшафтів і за 5-10 років для окремих земельних ділянок. Для деяких робіт стан таких проблем, територій (5-50 років тому) може бути вихідним, тобто взірцевими.

Для цього використовують такі блоки інформації:

1. Картографічна інформація:

- карти адміністративних районів для з'ясування місця знаходження об'єкта, ситуаційні плани – схеми;
- території з об'єктами аудиту, сільськогосподарськими угіддями тощо (карта повинна охоплювати саме об'єкти і можливу зону впливу (взаємодії) на сусідні об'єкти – для невеликих об'єктів до 5 км, для середніх і великих до 15 км);

- окремих землекористувачів, територій, ландшафтів;
- геологія, геоморфологія, гідрологія, геоботаніка, ґрунти (картографічний матеріал повинен бути виконаний за різні проміжки часу – 10 та більше років);
- рухи земної кори у просторі і в часі, інженерно-геологічні умови;
- спеціальні карти: з геофізичними характеристиками територій, геохімічних та інших аномалій, аудит – карти медико-демографічних проблем тощо;
- абсолютні та відносні висоти окремих ділянок ландшафту;
- функціональні зв'язки між елементами басейну, ландшафту, їх взаємозв'язок та вплив одне на одного;
- картографічний аналіз за геоінформаційними технологіями;
- здатність елементів ландшафту до акумуляції продуктів техногенезу;
- тенденції негативних та позитивних процесів тощо.

2. Кліматичні умови, що є специфічними для території:

- належність до кліматичної зони;
- аналіз інтенсивності, кількості опадів, їх розподіл протягом р., атмосферні опади на територію;
- випаровування з поверхні;
- роза вітрів;
- температурні характеристики територій та ін.

3. Категорії ступеня перетвореності ландшафтів:

- характеристика всіх елементів ландшафту: лісів, водойм, боліт, лук, пасовищ, ріллі, сільської забудови, меліораційних каналів, земель промислового користування та ін.;
- значення регіональних індексів антропогенного перетворення, коефіцієнтів стійкості ландшафтів, коефіцієнтів абсолютної та відносної напруженості визначається за стандартними методиками. Порівнюють з оптимальними та аналізують внесок (частку) негативного впливу від кожного чинника, наприклад: рілля, забудова, порушені території тощо.

4. Ґрунти:

- детальна карта ґрунтового покриття з табличною інтерпретацією;
- водно-фізичні та агрохімічні властивості ґрунтів;
- родючість (в історичному розрізі);
- зовнішній та внутрішній дисбаланс;
- врожайність сільськогосподарських культур;
- екологічний стан ґрунтів (еродовані, підтоплені, засолені, заболочені, ущільнені ґрунти);
- небезпечні об'єкти (склади мінеральних добрив, сміттєзвалищ, автомагістралі);
- зелені насадження різноманітного призначення;
- структура рослинного покриття (природна, сільськогосподарська);

5. Водні ресурси:

- водний баланс окремих приток та регіону (басейну) в цілому в історичному розрізі;
- рівні ґрунтових вод, ризики щодо невідповідності природним;
- регулювання скидання (акумуляції) дренажного стоку із меліорованих систем;
- екологічна класифікація поверхневих вод за всіма показниками;
- якісні показники поверхневих і підземних вод;
- запаси і захищеність поверхневих та підземних вод;
- достатність забезпечення сільськогосподарського виробництва, промисловості;
- категорії водокористувачів;
- просторова прив'язка скидів стічних вод;

6. Атмосферне повітря:

- врахування специфіки атмосферних явищ щодо території;
- клімат і атмосфера;
- наявність (відсутність) спеціальних заходів (лісосмуги, санітарно-захисні зони,

- розсіювання через високі труби;
- підприємства та їх вплив на якість приземного шару повітря;
- фонові концентрації.

7. Особливо охоронні території та рекреація:

- істотний стан, оцінка статусу території, оптимальні параметри, перспективні напрямки функціонування, та комплексне використання.

8. Біоресурси:

- представники рослинного і тваринного світу, що підлягають особливій охороні;
- дані лісистості території і віковий, породний склад, ступінь забруднення, захворювання, деградація, оптимальні відсотки лісистості;
- умови, які забезпечують раціональне збереження і відтворення ресурсів.

Розглядаємо всі види тварин, рослин і комах, як представники біоресурсів екосистеми, території, обґрунтовуємо трофічні зв'язки до та після антропогенного впливу, процеси синантропізації, біоіндикації. Проблему розглядаємо з позиції системного-екологічного підходу.

9. Методико-демографічна інформація:

- захворюваність дорослого і дитячого населення за статистичними даними;
- результати наукових досліджень про вплив забруднень довкілля на здоров'я населення (онкологічні, алергічні, інфекційні, хвороби крові, патології, органів дихання тощо);
- геохімічні та фізичні аномалії та можливий їх вплив (зв'язок) з медико-демографічними показниками;
- зв'язок інформації карт, що показують різні ступені забруднення і захворюваності населення.

Підсумовуючи результат, проводимо інтегровану інтегровану оцінку стану довкілля на основі математичного моделювання та ГІС-технологій для створення дієвої системи управління з метою оптимізації відносин людина – довкілля у контексті збалансованого розвитку.

На основі зібраної інформації виділяємо обмежувальні (лімітуючі) характеристики. За змогою оцінюємо повну складову території з позицій потенціалу та стійкості до техногенного (сільськогосподарського) навантаження. Враховуємо, що всі види господарської діяльності впливають на компоненти природного середовища безпосередньо або опосередковано (найчастіше – за двома варіантами).

Оцінюємо питомий вплив кожного компонента, виділяємо чинники, які мають значний (вирішальний) вплив на більшість складових території.

Оцінюємо збалансованість природного потенціалу території (умови екологічної рівноваги).

Результатами аудиту повинні бути чіткі висновки (рекомендації) щодо гармонічного функціонування територій як складової частини вищої за ієрархією регіону. Наприклад, заліснення, залуження, створення біокоридорів, агрохімічні заходи, додаткове обстеження населення, регулювання поверхневого стоку тощо.

Процеси сертифікації території завершуються встановленням відповідності території за якісними і кількісними показниками всіх видів ресурсів (за діючими СНіП, ДСТУ, СН, ДСТУ ISO, галузевими методиками тощо).

Наприклад, наскільки якість ґрунту придатна для вирощування проєктних сільськогосподарських культур, якими будуть якісні показники продук-

ції, який час меліоративна система забезпечує оптимальні рівні ґрунтових вод та вологість орного шару ґрунту, яку кількість забруднень робить підприємство, в який спосіб забруднюючі речовини мігрують, нагромаджуються, перетворюються у компонентах екосистем тощо.

Виконаний екологічний аудит на прикладі Сарненського району Рівненської області показав такі результати. Район розташований у геоморфологічній області – Поліській акумулятивній низовині з переважанням абсолютних висот 150-180 м, з алювіальними та флювіогляціальними переважно піщаними відкладами, підстеленими палеогеновими пісками.

Завдяки рельєфу територія має природну здатність до розсіювання продуктів техногенезу завдяки вітровим процесам. Коефіцієнт екологічної стійкості ландшафтів становить – 3,8 (слабо перетворені). Найбільше поширені ґрунти: торфові, дерново-підзолисті, лужні. Динаміка внесення органічних добрив на 1 га посівних площ свідчить про те, що за останні 25 років баланс гумусу не забезпечувався за винятком 1987-1988 рр. Баланс поживних речовин у землеробстві (у кг на 1 га) на прикладі 2000 р. наведено в табл. 1.

Табл. 1. Баланс поживних речовин

Баланс (+;-)			Коефіцієнт повернення		
N	P	K	N	P	K
-4,6	-5,1	-23,7	0,86	0,60	0,14

Негативні процеси ґрунтового покриву: дегуміфікація, підкислення, забруднення важкими металами, зменшення форм поживних речовин, забруднення радіонуклідами, спрацювання торфу, вітрова ерозія тощо.

Показники меліоративного стану осушуваних сільськогосподарських угідь та їх технічного стану: сприятливий – 60 %; задовільний – 39 %; незадовільний – 0,5 %; недопустимі рівні залягання рівнів ґрунтових вод – 0,5 %.

Екологічно обґрунтований рівень залягання ґрунтових вод – 1,1 м.

Кількість населених пунктів, віднесених до зон радіактивного забруднення:

- зона безумовного відселення – немає;
- зона гарантованого добровільного відселення – 65 км;
- зона посиленого радіологічного контролю – 2 км.

Питома вага радіоактивного забруднення сільськогосподарських угідь Сарненського району ^{137}Cs : до 1 Ки/км^2 – 59 %, від 1,1 до 2 Ки/км^2 – 32 %, від 2,1 до $4,5 \text{ Ки/км}^2$ – 8,6 %, від 5 до 10 Ки/км^2 – 0,4 %.

У розрахунку на 1 га території кількість питомих викидів становить $850\text{--}700 \text{ кг/км}^2$.

Високі рівні забруднення відзначаються в м. Сарни та вздовж автомобільних магістралей. Лісистість району становить 51 % при оптимальному значенні 60 %. Видовий склад лісів: хвойні породи – 68 %; м'яколистяні – 21 % та твердолистяні – 11 %. Частка молодих насаджень перевищує 60 %, середньовікових 30 %. Середній вік дерев становить 35 років.

Загальна площа водойм та річок – 5193 га. Низинні та верхові болота займають площу 11485 га. Загальні ресурси місцевого поверхневого стоку – $3,5\text{--}4,0 \text{ л/с}\cdot\text{км}^2$. Природний водний баланс порушений антропогенним пере-

творенням, насамперед гідромеліоративним будівництвом. На території району розташовані невеликі родовища торфу, трапляються винятково у заплавах річкових долин, їх потужність не перевищує 1,5-2,5 м. (Чемерне). Загальна кількість родовищ – 60, площа – 12,7 тис. га. Геологічні запаси торфу території району оцінюють близько 19,3 млн. т. Торфовища Сарненського району становлять 8 % від площі його території.

З 1994 спостерігається тенденція не ефективної роботи очисних споруд м. Сарни внаслідок порушення технологічного режиму роботи. Величина інтегрального індексу якості води р. Случ, що є приймачем стічних вод ВУКГ м. Сарни становить – 2,4 (показники: сольового складу – 1,3 мг/дм³, трофосапробіологічні – 3,3 мг/дм³, специфічні – 2,6 мг/дм³), а нижче міста – 3,5 (показники: сольового складу – 1,3 мг/дм³, трофосапробіологічні – 3,3 мг/дм³, специфічні – 3,0 мг/дм³).

Площа природно-заповідної мережі становить 4,9 %. Флористичну і ценотичну репрезентативність (типовість) та унікальність природно – заповідного фонду флори оцінено як достатню. Рівномірність розподілу можна характеризувати як нерівномірну.

Для міста Сарни та в цілому у районі відсутній полігон для захоронення токсичних відходів.

Табл. 2. Показники якості природного середовища Сарненського району

№ з/п	Назва показника	Одиниця вимірювання	Оптимальне значення	Істотне значення
1	Розроблення проектів ГДВ	%	100	97
2	Санітарно-гігієнічні показники якості поверхневих вод р. Случ	% відповідності	100	63
3	Контроль якості підземних вод: хімічні показники; бактеріологічні показники	% відповідності	100	34 71
4	Санітарно-хімічне дослідження водопроводів: відомчі центральні; сільські господарсько-питні.	% відповідності	100	77 57
5	Розораність	%	15	19
6	Вміст гумусу в ґрунтах	%	2,0	1,6
7	Норма внесення органічних добрив, виходячи із бездефіцитного балансу гумусу	т/га	16,9	11,7
8	Категорія ступеня перетвореності ландшафтів	–	2,0 слабо перетворені	3,79 слабо перетворені (2,0-3,8)
9	Коефіцієнт екологічної стійкості сільськогосподарського ландшафту	–	>4.5 стабільний	3,05 умовно стабільний (1,01-4,5%)
10	Лісистість	%	40	50,3
11	Природно-заповідні території	%	10	4,84

За останні роки поглибилась медико-демографічна криза, яку характеризують такими складовими: депопуляція, зменшення народжуваності, погіршення стану здоров'я дорослих і дітей. У структурі захворюваності переважають хвороби: органів дихання; нервової системи; органів травлення. Спостерігається зростання рівня захворюваності на злоякісні пухлини: рак шлунка,

бронхів, легень, щитовидної залози. Так, наприклад, за останні роки захворюваність на гіпотеріоз зросла у 2,5 раза, вузловий зоб – у 2,8 раза, хвороби крові та кровотвірних органів – у 6,7 раза тощо.

Зміни у віковому складі населення району характеризуються його старінням, зумовленим головним чином зниженням рівня народжуваності. Частка осіб пенсійного віку збільшилась за останні роки більше ніж на 10 % і становить для м. Сарни більше 19 %. Населення працездатного віку м. Сарни становило менше 60 %, а по району менше 46 %.

Зведені результати аудиту наведено в табл. 2.

Виконаний екологічний аудит території Сарненського району Рівненської області показав, що отримані характеристики та висновки допоможуть державним органам влади напрацювати стратегію еколого-врівноваженого розвитку, природоохоронних заходів, напрямків інвестицій та інновацій в економіці регіону.

Література

1. Чумаченко С.М., Дудкін О.В., Коржнєв М.Н. та ін. Методичні аспекти оцінки і ранжування загроз для біорізноманіття в Україні// Екологія і ресурси. – 2003, вип. 7. – С. 77-86.

2. Снитко В.А., Баутуєв А.Р., Башалханов И.А. и др. Электронное атласное картографирование для обеспечения устойчивого развития регионов Сибири// География и природные ресурсы. – 2003, № 3. – С. 16-25.

3. Кожушко Л.Ф., Скрипчук П.М. Методика аудиту і сертифікації території. Науково – практична серія "Довкілля. Environmental. Окружающая среда". Частина третя. Центр сертифікації об'єктів надрокористування України. НППЦ" Екологія. Наука. Техніка" товариство Знання України. – Київ. 2003 р.

УДК 338.57: 551

*Ст. наук. співроб. О.В. Садченко, канд. екон. наук –
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України*

КОРПОРАТИВНІ ФУНКЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Розглянуто важливість еколого-маркетингової діяльності в інтеграційних процесах розвитку економіко-екологічного співробітництва міжнародного партнерства. Визначено специфічні особливості екологічного маркетингу при діяльності на національному та експортному рівнях, що породжені особливостями функціонування зовнішніх ринків і умовами роботи на них, які надають міжнародному екологічному маркетингу риси, які необхідно враховувати вітчизняним підприємствам.

Ключові слова: екологічний маркетинг, економіко-екологічне співробітництво, інтеграційні процеси, партнерство, міжнародна кооперація.

*Senior researcher worker E.V. Sadchenko – Institute of market
problems and economic-ecological researches of NAS of Ukraine*

Cooperation functions of ecological marketing in conditions of international partnership

The role of ecological marketing activity in the integrative processes of development of international economic-ecological partnership is discussed in the paper. Specific particularities of ecological marketing at national and export markets caused by particularities of